

När en ställföreträdare inte sökt möjliga bidrag

Som god man eller förvaltare kan man ibland upptäcka att den föregående ställföreträdaren inte sökt alla de ekonomiska bidrag som huvudmannen haft rätt till. Då uppkommer frågan vad den nya ställföreträdaren kan göra. Svaret på denna fråga är att, för sin huvudmans räkning, söka skadestånd från den föregående ställföreträdaren. En naturlig följdfråga är då vad man som ställföreträdare kan göra för att skydda sig mot ett sådant krav? Nedan följer en beskrivning över vad ställföreträdare kan göra för att minimera risken att bli skadeståndsskyldig.

1 Skador och ersättningsskyldighet

Enligt föräldrabalken [FB] 12 kap. 14 § är ställföreträdaren skyldig att ersätta den skada som denne av vårdslöshet orsakat huvudmannen. Det är viktigt att notera att skadeståndsskyldigheten inte förutsätter att agerandet är brottsligt.

Av detta och allmänna skadeståndsrättsliga principer följer vissa krav som alla måste vara uppfyllda för skadeståndsskyldighet. För det första så måste det uppstått en skada. Den handling (eller icke handling) som utgör grunden till skadan måste vara vårdslös och slutligen måste det föreligga ett adekvat (sakenligt) orsakssamband mellan agerandet och skadan.

1.1 Skada

I begreppet skada innefattas här även rent ekonomiska skador.¹ Det kan exempelvis vara att huvudmannen står i ett sämre ekonomiskt läge än vad som annars kunnat vara.

När det gäller att en ställföreträdare inte sökt ekonomiska bidrag så är det i vissa fall väldigt enkelt att konstatera att det finns en skada. Det är dock svårare i de fall det är tveksamt om huvudmannen faktiskt hade haft rätt till det aktuella bidraget.

1.2 Vårdslöst

För att avgöra vad som anses vara ett vårdslöst agerande av en ställföreträdare får man jämföra agerandet med det regelverk som en ställföreträdare, ska följa. Att agera på ett motsatt sätt till regelverket anses i regel vara ett vårdslöst agerande. I FB 12 kap. 3 § finns en allmän princip om att ställföreträdaren omsorgsfullt ska fullgöra sitt uppdrag och alltid handla på det sätt som bäst gagnar den enskilde.²

I kravet att omsorgsfullt fullgöra sitt uppdrag kan förväntas att ställföreträdaren skaffar sig kunskap om och söker de statliga och kommunala bidrag som en huvudman kan ha rätt till. Skyldigheten kan dock inte anses stäcka sig så långt som till att skaffa sig kunskap om de privata stipendier eller bidrag från frivilligorganisationer, som huvudmannen kan ha rätt till. Även om detta givetvis är önskvärt.

1.3 Adekvat (sakenligt) orsakssamband

Detta är två krav på länken mellan den vårdslösa handlingen (eller icke handlingen) och skadan som uppkommit. För det första så måste agerandet på något vis ha bidragit till skadan. Sedan måste sambandet vara adekvat - den uppkomna skadan ska vara en naturlig (förutsebar) följd utav det vårdslösa agerandet.

¹ Walin & Vängby, Föräldrabalken (1 januari 2014, Zeteo) kommentaren till 12 kap. 14 §.

² Walin & Vängby, Föräldrabalken (1 januari 2014, Zeteo) kommentaren till 12 kap. 3 §.

I den aktuella frågan är dessa två krav i regel ganska enkelt uppfyllda. Att huvudmannen inte har fått det ekonomiska stöd som denne haft rätt till, lär ha bidragit till den förutsebara följden att huvudmannen idag står i en sämre ekonomisk position än vad som kunnat vara.

2 Råd

Att vara ställföreträdare är ett lekmanuppdrag men samtidigt ställs höga krav på ställförträdarens kunskaper. Det finns en viss motsättning i detta som kan försätta ställföreträdaren i svåra situationer.

2.1 Som ny ställföreträdare

Misstänker du, som ny ställföreträdare, att den föregående ställföreträdaren inte sökt alla de ekonomiska bidrag som huvudmannen haft rätt till så bör du (om det är möjligt) diskutera detta med huvudmannen, FB 12 kap. 7 §. Är det så att den föregående ställföreträdaren är en anhörig så kanske huvudmannen inte vill rikta ett anspråk mot denne. Det kan också vara bra att nämna detta för överförmyndaren, så de är medvetna om vad som händer i ärendet.

Det är även lämpligt att kontakta den föregående ställförträdaren. Denne har kanske beaktat de aktuella bidragen men på goda grunder gjort bedömningen att huvudmannen inte hade haft rätt till det. Det kan också vara så att den föregående ställföreträdaren medger ansvaret och frivilligt ersätter huvudmannen. Det finns då inga skäl till att driva ärendet vidare.

Om den nya ställföreträdaren låter bli att gå vidare i frågan bör detta dokumenteras och motiveras så att denne i sin tur inte kan klandras för sin underlåtenhet att agera.

Den sista utvägen för den nya ställföreträdaren är att för sin huvudmans räkning väcka talan om skadestånd mot den föregående ställföreträdaren. Detta är dock ett risktagande och du bör i så fall se över din huvudmans möjligheter till rättshjälp via hemförsäkringen och enligt rättshjälpslagen. Om du själv inte vill driva frågan kan ett ombud anlitas. Talan behöver väckas inom tre år från att redovisningshandlingarna lämnades över, FB 12 kap. 15 §. Undantaget är om den föregående ställförträdaren har gjort sig skyldig till brott, då är preskriptionstiden istället 10 år från det att brottet begicks.

2.2 Som ställföreträdare

Som ställförträdare finns det några saker du kan göra för att skydda dig mot ett sådant krav. Viktigast av allt är att utbilda sig själv om uppdraget och vad det innebär. I vissa kommuner erbjuder överförmyndarnämnden utbildningar, det finns handböcker att läsa och vill du fördjupa dig grundligt finns exempelvis högskola, studieförbund och komvux där du kan läsa grundläggande kurser i ekonomi och juridik. Det är också bra att ta hjälp av sin lokala RFS-förening där det kan finnas många ställföreträdare med gedigen kunskap om uppdraget, och som kan ge olika tips och råd.

RFS har vidare sammanställt en lista över olika bidrag som du kan fundera igenom om din huvudman har rätt till. För att anses agerat omsorgsfullt behöver du givetvis inte söka alla utan enbart de som du bedömer att din huvudman har möjlighet att få.

http://www.rfs.se/godmanskap/komma_igang/Ansoka-om-insatser/

2.3 Försäkring

RFS erbjuder enskilda medlemmar att teckna en ansvarsförsäkring. Den gäller för alla uppdrag som en medlem har och täcker de fall då en ställföreträdare orsakat sin huvudman skada utan att det är ett brott som har begåtts. Du kan läsa mer om försäkringen under:

http://www.rfs.se/medlemsservice/skaffa_forsakring/extraforsakring_godeman_forvaltare/